

3. Федун А.М., Барна О.В. Етичні проблеми використання штучного інтелекту. *Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи* : матеріали XV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Тернопіль, 10 квітня, 2025 р. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка 2025. С 317-320.

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: МОЖЛИВОСТІ ТА ЗАГРОЗИ

Савчин Андрій Вікторович

Здобувач першого рівня вищої освіти, спеціальність Середня освіта (Інформатика)
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
savchun@gmail.com

Гром'як Мирон Іванович

кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри математики та методики її навчання
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
ghromjak@tnpu.edu.ua

Штучний інтелект стрімко інтегрується в освітні системи по всьому світу, однак його широке впровадження в закладах освіти створює численні виклики та загрози, які впливають як на студентів, так і на викладачів. Дослідження, проведене Центром демократії та технології, показує, що 85% учителів та 86% студентів використовували AI в 2024-2025 навчальному році, що свідчить про масштабне проникнення цієї технології в освітню практику [2].

Штучний інтелект дедалі активніше трансформує вищу освіту, надаючи нові можливості для персоналізації навчання, автоматизації оцінювання, академічної аналітики та підтримки викладачів. Водночас науковці наголошують на викликах — ризиках упередженості алгоритмів, загрозі академічній доброчесності, втраті приватності студентів і потенційному зниженні критичного мислення [1].

Однією з найбільш критичних проблем є загроза академічній доброчесності. 89% студентів визнають, що використовують інструменти штучного інтелекту, такі як ChatGPT, для виконання домашніх завдань, що створює безпрецедентні виклики для викладачів та закладів освіти. Деякі викладачі використовують AI-інструменти для розвитку навичок критичного мислення, тоді як інші категорично забороняють використання AI, залишаючи студентів без конкретних керівних принципів щодо належного їх використання. Такий підхід підриває довіру студентів, оскільки деякі педагоги сконцентровані на виявленні студентів, які використовують AI, замість того, щоб навчати їх ефективно використовувати ці інструменти. Такий упереджений підхід до виявлення, а не до навчання, не передбачає можливості розвитку критичних навичок цифрової грамотності.

Одним із викликів впровадження технологій штучного інтелекту є виникнення проблем з валідністю оцінювання. Перепроєктування системи оцінювання в епоху цифрової трансформації освіти є невідкладним. Традиційне оцінювання, часто сконцентроване на запам'ятовуванні й письмових есе, уразливе для генеративного AI. Системи з низьким рівнем когнітивної складності (на основі таксономії Блума) стикаються з найвищим ризиком компрометування.

Також однією із проблем є те, що деякі академічні установи ще не визначили умови щодо відкритого підходу використання генеративного штучного інтелекту.

У процесі дослідження нами виокремлено виклики та загрози використання технологій штучного інтелекту (табл. 1).

Виклики та загрози використання технологій штучного інтелекту

Ризик	Прояв	Можливі наслідки
Етичні проблеми	Упереджені дані, порушення приватності	Несправедливе оцінювання
Залежність від технологій	Надмірна автоматизація	Зниження ролі критичного мислення
Проблеми доброчесності	Використання ChatGPT	Знецінення дипломів
Цифрова нерівність	Нерівний доступ до ШІ-інструментів	Поглиблення освітньої нерівності

Проблема доступності є однією із проблем впровадження технологій штучного інтелекту в освіту. Хоча штучний інтелект має потенціал зробити освіту доступнішою, він також може збільшити розрив для студентів з обмеженим доступом до технологій. Забезпечення рівних можливостей для всіх студентів користуватися навчальними інструментами, вдосконаленими штучним інтелектом, матиме вирішальне значення протягом наступних десятиліть. Університети повинні працювати над подоланням цифрової нерівності, щоб запобігти подальшій нерівності в доступі до освіти.

Проблеми можуть включати проблеми з інтерфейсом користувача або сумісність інструментів штучного інтелекту з допоміжними технологіями. Багато інструментів штучного інтелекту не розроблені з урахуванням потреб студентів з інвалідністю, що призводить до проблем сумісності з допоміжними пристроями, такими як програми зчитування з екрана. Системи штучного інтелекту також можуть виключати доступний контент, що може призвести до упередженості або недоступності результатів. Університети повинні надавати пріоритет принципам універсального дизайну, щоб забезпечити рівний доступ.

Штучний інтелект відкриває нові можливості для якісної освіти, однак він також несе низку викликів. Майбутнє штучного інтелекту в академічних колах є одночасно багатообіцяючим і складним. Оскільки технології штучного інтелекту стають все більш досконалими, вони продовжуватимуть підвищувати ефективність адміністративних завдань, досліджень і викладання. Заклади освіти вже розпочали експерименти щодо впровадження нових програм на основі штучного інтелекту та міждисциплінарних спеціалізацій, розроблених для підготовки студентів до ринку праці, де грамотність у сфері штучного інтелекту є такою ж важливою, як і традиційні цифрові навички.

Список використаних джерел

1. Генсерук, Г. Р., Василенко, О. А., & Генсерук, В. А. Технології штучного інтелекту у професійному розвитку фахівців. Перспективи та інновації науки, 2024. (12), С.201-211.
2. Платформа EdWeek. URL: <https://www.edweek.org/>. (дата звернення: 06.10.2025).